

rüşvet vereni ve bu ikisi arasında aracılık yapanı lanetlediği belirtilmektedir. [3] İslâm'in üzerinde ünemle durduğu adalet müessesesini yerle bir edecek en ünemli hastalık olan rüşvet, şiddetle yasaklanmıştır. Ancak kişinin, gasp edilen hakkını almak için başka yol kalmadığı takdirde veya maruz kaldığı zulmü defetmek için verdiği rüşvetin haram kısma dâhil olmadığı söylenmiştir. Tarih boyunca, rüşvet hadiseleri, medenî milletlerin siyasî ve sosyal hayatlarında ciddî bir çikmaz olagelmıştır. Günümüzde dünya ülkelerinde meydana gelen ve bütün dünya kamuoyunu meşgul eden rüşvet skandallarına pek sık tanık olmaktadır. Rüşvet olayı, birçok sosyal hastalığın baş sorumlusu olması sebebiyle küç ümsenip geçilecek bir problem değildir. Kanunların tarafsız ve adil bir şekilde tatbikatını ünlediği için, adalet mekanizmasına, dolayısıyla devlete karşı güveni sarsmaktadır. Devletin adaletinden emin olmayan insanlar, kendileri ihkâk-ı hak (kendi hakkını kendisi alma) yoluna girmekte ve böylece kanun hâkimiyetini zedelemekte, anarşiye sebep olmaktadırlar. Hak sahipleri, hak ettiğini yasal yoldan alamayınca kabiliyet ve gayret sahipleri ataletle itilmekte, kalkınmanın sosyal dinamiği rekabet sönmektedir. Özetle hangi bakış açısından ele alırsak alalım, rüşvetin ümmet ve millet hayatında müthiş bir öldürücü zehir olduğunu, sosyal huzurun, millî kalkınmanın en mühim engellerinden birisi olduğunu görürüz. Bu sebeple onu lanetlemiş, İslâm toplumundan uzaklaştırmak için gerekeni yapmıştır. Hemen hemen bütün hadis kitaplarına girmiş bulunan ve Tirmizî tarafından sahîh olduğu teyîd edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in لَعَنَرَسُولُاللّهِالرَّاشيوَالْمُرْتَشِيفيالْحُكْمِ Rüşvet alana, rüşvet verene (ve hatta verene alan arasında aracılık yapana) İânet ettiğini görmekteyiz. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, وعنمعاذبنجبلرَضِيَاللّهُعَنْهقال:بَعَثَنِيرَسُولُاللّهِالىاليَمَنِفَلَمّاسِرْتُأرْسَلَفيأثَريفَرُدِدْتُ.فقالأتَدْريلِمَبَعَثْتُإلَيْكَ؟قال:َتُصِيبَنَّ

شَيْئاً
بِغَيْرِ
إذْني
فَإنَّهُ
غُلُولٌ،
وَمَنْ
يَغْلُلْ
يَأتِ بِمَا
غَلَّ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ، لهذا
دَعَوْتُكَ
فَامْضِ
لِعَمَلِكَ Muâz
İbnu Cebel (r.a.)'i Yemen'e vali tayin ederken, konunun önemini vurgulayacak bir tarzda,
rüşvetle alakalı olarak verdiği talimat, memur atamalarında bu hususun özellikle
hatırlatılmış olacağını ifade etmektedir. Hz. Muâz (r.a.)'ın anlattığına göre Yemen'e vali
olarak görevlendirildikten sonra, (daha yola çıkmadan) Peygamber (s.a.v.),
Önu geri çağırtır. Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna girince: “Seni niye
geri çağırdım biliyor musun?” diye sorar ve ekler: “Benim iznim
olmadıkça hiçbir şeye dokunmayacaksın. Zîra, bu gulûldür (devlet
malından çalmak ve ihanet). Kim gulûide bulunursa Kıyamet günü
çaldığı şeyle birlikte gelir. İşte bunu hatırlatmak için çağırdım. Haydi, işine
git.” buyurdular.[4] Rivayette belirtilen geri çağırlıma olayı, memur ataması yapılırken
yapılan birçok uyarılar, verilen talimatlar arasında rüşvet konusunun dikkatten
kaçmış olması ihtimaline binaen, bunun öneminin zihinde iyice yerleşmesi, bu noktaya
dikkati çekme amacına yöneliktir. Buhârî'de gelen bir rivayetten de,
zekât memuru olarak görevlendirilen memurların dönüşlerinde (aldıkları ve
sarf ettikleri hakkında) ‘muhasebe’ edildiklerini anlamaktayız.[5] Rüşvet
konusunda sıkça geçen deyimlerden biri ‘GULÛL'dür. Hadislerde
rüşvetin bazı nevilerinin fenalığını belirtmede gulûle teşbih edilmiş olmasına bakılırsa
bu kelimenin ifade ettiği anlamın, o zamanın Araplarınca daha iyi bilindiği, herkesin
kötü gördüğü bir şey olduğu anlaşılmaktadır. Gulûl, lügat
olarak hıyanet manasını taşırsa da, şer’i örfe ganimet gibi (devlete, kamuya ait mala
karşı yapılan hırsızlık ve) ihanete isim olmuştur. Rivayetlerden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sık sık,
özel şekilde gulûl meselesini el alıp, bunun din açısından ehemmiyetini
zihinlerde tespit etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Resulullah’dan gelen rivayetlerde
ayakkabı bağı, iğne, iplik ve hatta bunlardan da değersiz devlete ait şeyleri çalmanın ihanet
olduğu, ganimetten böyle değersiz bir şey çalmış olarak cephede ölen bir
askerin şehitlik mertebesini kaybedeceği belirtilir.[6] Başta Müslim'in Sahîh'i olmak
üzere, hemen hemen bütün hadis kitaplarında rivayet edilen bir olay
üzerinde durduğumuz konuyu aydınlatacağı için aynen aktarıyorum:
وعن عدىّ بن
عميرة الكندى
رَضِىَ
اللّهُ عَنْه
قالَ:]قالَ
رسولُ اللّه #:

مَنِ
اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلى
عَمَلٍ
فَكَتَمَنَا
مِخْيَطاً ،
فَمَا
فَوْقَهُ
كَانَ غُلُوً
يَأتِى بِهِ
يَوْمَ
الْقِيَامَةِ، فقَامَ
إلَيْهِ
رَجُلٌ مِنَ
انْصَارِ
فقَالَ:
اقْبَلْ
عَنَّى
عَمَلَكَ يا
رسُولَ
اللّهِ. قالَ:
وَمَالَكَ؟
قالَ:
سَمِعْتُكَ
تَقُولُ كذَا
وَكذَا. قالَ:
وَأنَا
أقُولُهُ انَ:
مَنِ
اسْتَعْمَلْنَاهُ
مِنْكُمْ
عَلى عَمَلٍ
فَلْيَجِئُ
بِقَلِيلِِهِوَكَثيرِهِ،
فََمَا
أُوتِىَ
مِنْهُ
أخَذَ، وَمَا
نُهِىَ
عَنْهُ
انْتَهى Adiyı İbnu Amîre el-Kindî
(radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir işe me'mur tayin ettiğimiz kimse, bizden bir iğne veya ondan daha küçük bir şeyi gizlemiş olsa, bu bir hiyanettir (gulûl), kıyamet gününde onu getirecektir." Bunun üzerine, Ensar'dan bir zat kalkarak: "Ey Allah'ın Resûlü Vazifeyi benden

yoluyla elde edilen kazancın hasıl ettiği ettir.” Huzurda bulunanlar: ‘Ey Allah'ın Resûlü suht da nedir?’ diye sorarlar. Hz. Peygamber (s.a.v.) : “Hüküm vermede alınan rüşvettir.” cevabını verir. Hz. Peygamber (s.a.v.), hakimlerin alacakları rüşvetin kötülüğüne bu rivayette katlamalı şekilde dikkat çekmektedir: a) Diğer muhtelif memurların alacakları rüşvet genel bir ifade ile yasaklanırken, burada “hükümdeki rüşvet” ayrıca anılmıştır. b) Muhatapların dikkatini çekmek maksadıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in başvurduğu yöntemlerden biri, anlatacağı şeyi muhatapta hayret uyandıracak, soru sorduracak bir içerikte ve ilgi uyandıracak şekilde sormaktır. Nitekim burada herkesin tam anlayamayacağı bir kelime olan ‘SUHT’un kötü görülmesi söz konusu olmuştur. Hadis şârihlerince ‘yenmesinden ar duyulan her şey’ olarak açıklanan suht'un, bu anlamı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in muhatapları zamanında taşıyıp taşımaması önemli değildir. Hüküm verirken alınan rüşvete hadiste gelen bu özel dikkat çekmeye paralel olarak, alimlerin şu hususta ittifak ettikleri belirtilir: ‘Bir hakim rüşvet almışsa, rüşvet aldığı meselede vermiş olduğu hüküm infaz edilmez. Aynı şekilde hakimlik makamını rüşvetle elde eden bir kimse ebediyen hakim olamaz ve şayet vermiş olduğu hüküm varsa infaz edilmez.’[13] Hz. Peygamber (s.a.v.)'in devlet ve mülkün esası, sosyal huzur ve medenî kalkınmanın temeli olan adaletin eksiksiz ve tarafsız olarak dağıtımını ihlâle sevk eden rüşvet almak, memuriyeti şahsî menfaatlere alet etmek gibi hususlara karşı tebligatında verdiği bu ehemmiyet sonucu, ilk devir Müslümanlarında fevkalade bir adalet ve titizlik örneğine rastlanmaktadır. Devlet işlerini görüğü sırada kabul ettiği ziyaretçisi ile özel sohbetine geçerken devlet mumunu söndürüp şahsî mumunu yakacak kadar titizliği ileri götüren Hz. Ömer (r.a.)'in bu konu ile alâkalı menkîbesi çoktur. Burada herkes tarafından bilinmeyen bir tanesini aktaracağız: Rivâyete göre, Hz. Ömer (r.a.)'in oğlu Abdullah (r.a.) bir deve satın alarak koruluğa salar ve orada deve semirir. Hz. Ömer (r.a.) çarşıda görüğü bu semiz devenin kime ait olduğunu sorar. Oğlu Abdullah'ın olduğunu öğrenince onu çağırtır. Oğlunu dinledikten sonra: ‘Müminlerin yöneticisinin oğlunun devesini güdün, sulayın, semirtin... Olmaz böyle şey! Ey Abdullah deveyi sat, sermayeni al, fazlasını devlet hazinesine (beytürsquo;l-mal) koy’ der ve öyle yapılır. İbnu Mesûd (r.a.), hükümle alakalı rüşveti küfür, halk arasındaki rüşveti suht (haram) olarak tanımlamıştır. Tâbiîn'den Mesrûk: ‘Hediye yiyen kadı (hakim), suht (rüşvet) yemiştir, rüşvet alan da bu davranışıyla küfre düşmüştür.’ Sindî, bu sözde Mesrûk'un kadılarca alınan hediye haram telâkkî ettiğini, rüşveti ise, küfür mesîbesinde tuttuğunu, bu telakkîlerden maksadının da bunlardan kaçmak olduğunu, bütün vera (ve takva) sahiplerince böyle anlaşıldığını belirtir. İslâm tarihinde, saltanat süresi kısa olmakla beraber, alim-cahil bütün vatandaşları tarafından asrının ‘mehdîsi, müceddidi’ kabul edilecek kadar olağanüstü güz el bir yönetim örneği sunan Ömer İbnu Abdilaziz (r.a.)'in bu mevzudaki anlayışı da burada kayda değer: Bizzat Buhârî tarafından kaydedilen görüşü şudur: ‘Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Râşid Halîfelerden sonra devlet memurlarına verilen hediyeler rüşvettir.’ Hadis kitaplarında, bu kanaatini ifade etmeye neden olan olay kısaca şöyle anlatılır: ‘Bir gün Ömer İbnu Abdil-Aziz'in canı meyve yemek ister, ancak sarayda ne meyve var, ne de meyve alacak para. (Belki de bu durumun duyulması üzerine) Halîfe'ye hediye

olarak meyve gelir. Fakat Halife, meyveden bir tanesini alıp kokladıktan sonra hediye tabağına tekrar bırakarak geri ¸evirir. Yanındakiler: ‘Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Ebû Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) hediye kabul ederlerdi, sen niye etmiyorsun?’ diye sorarlar. O Şu cevabı verir: ‘Hediye, Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında hediye idi, fakat onlardan sonra memurlar hakkında rüŐvetir.’ İslâm dininin rüşvet karşısındaki titizliğini anlamak i¸in, rüşvet anlamına dahil edilen Şeyleri görmemizde fayda vardır. Bunu kavramak i¸in önce rüşvet nedir? Başlangı¸ta yapılan tanımlamada, ‘bir hakkın iptali veya hakkı olmayan bir Őeyin (batılın) elde edilmesi (ihkakı) i¸in verilen Şey’ olarak; diğer bazılarınca ‘mevki sahibinden câiz olmayan (gayr-i meŐû) bir Şey i¸in yardım satın almak maksadıyla verilen mal’; ‘karşılık verilmeksizin alınan ve alanın da ayıplanmasına sebep olan Şey’; vs. olarak tarif edilmektedir. Şu halde ‘hakkımız olmayan bir yararın elde edilmesi i¸in verilen her Őeyin rüşvet’ olduğu bilinmelidir. Bu sebeple Hz. Peygamber (s.a.v.), bir¸ok hadisleriyle teŐvîk ettiği ‘hediye’;yi, memurlar hakkında yasaklamıŐtır: “Memurlara (ummal) verilen hediyeler gulûl’;dür (ihânettir), (her ¸eŐidiyle haramdır).” Hadislerde a¸ık ve net olarak hediye ve hediyeleşmek sıklıkla teŐvîk edilmiş olmasına rağmen memurların hediye men ediliŐindeki sebebi anlamak i¸in İbnu'l-Arabî tarafından sunulan ve İbnu Hacer tarafından aynen benimsenen görüŐ Őöyledir: ‘Bir hediye bulunan kimse, bu hediyeyi vermekle Şu ü¸ maksattan birini güder; bunun dıŐında kalması mümkün değildir: Hediye verdiği kimsenin, 1. Muhabbetini kazanmak. 2. Yardımını temin etmek. 3. Malını elde etmek. Hediye ile bir kimsenin malı veya sevgisi ama¸lanırsa bu câizdir. Ancak, bunlardan sevgi kazanmak i¸in verilen hediye, diğerinden daha iyidir. Bir arzusunun yerine gelmesinde yardımını elde etmek i¸in verilen hediyeye gelince, bakılır, eğer (peŐinde koŐtuđu Şey) mâsiyet nevinden ise, bu hediye câiz değildir, haramdır; bu (İslâm’ın meşru kıldığı) hediye değil, rüŐvetir. Bu, taatle alâkalı ise bu da câizdir. Eğer bu, bir zulmün, mâruz kalınan bir haksızlığın defi i¸inse ve (hediye verilen kimse) emretme ile (hediye verenden) bu zulmü bertaraf edecek gü¸ (yetki ve makamın)da ise bu hediye de rüŐvetir. Eğer, hediye verilen kimse bu konumda değil de, söz konusu olan zulmü ve haksızlığı özel bir gayret ve Şahsî bir hile, tedbir ve teŐvik ile bertaraf edecekse yine câizdir. Zîra insanlardan zulmü defetmek, ulû'l-emre yani makam sahiplerine farz-ı ayındır, makam sahibi olmayanlara ise, farz-ı kifâyedir.’ Haksız bir menfaat elde etmek i¸in kiŐilere ¸ıkar sağlama; lehe hüküm vermesi i¸in hakime verilen mal veya para; başkasının malını haksızlıkla yeme yollarından biridir. Rüşvetle ya hak edilmeyen bir menfaat ele ge¸irilmekte veya başkasının hakkına tecavüz edilmektedir. Rüşvet, yalnız alan i¸in değil veren ve aracılık yapan i¸in de haramdır. Allah Teâlâ; وَلاَتَأْكُلُوآاَمْوَالَكُمْبَيْنَكُمْبِالْبَاطِلِوَتُدْلُوابِهَآاِلَىالْحُكَّامِلِتَاْكُلُوافَرِيقًامِنْ

اَمْوَالِ
النَّاسِ
بِاْلاِثْمِ
وَاَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ
“Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken, insanların mallarından bir kısmını haram yollardan yemeniz için o malları hâkimlere (idarecilere veya mahkeme hâkimlerine) vermeyin.” [\[14\]](#) buyurmaktadır.
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا لاَ
تَأْكُلُوآ
اَمْوَالَكُمْ
بِالْبَاطِلِ
اِلاَّ اَنْ
تَكُونَ
تِجَارَةً
عَنْ تَرَاضٍ
مِنْكُمْ
وَلاَ
تَقْتُلُوآ
اَنْفُسَكُمْ
اِنَّ اللهَ
كَانَ بِكُمْ
رَحِيمًا “Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir.”[\[15\]](#) Rüşvetin devlet dairelerine, özellikle mahkemelere girmesi çok büyük bir suçtur. Rasûli Ekrem Efendimiz لَعَنَ
رَسُولُ
اللّهِ
الرَّاشي
وَالْمُرْتَشِي في
الْحُكْمِ
“Hüküm vermede rüşvet verene ve alana Allah lanet etsin”[\[16\]](#) diye beddua etmiştir. Bir memurun rüşvetle haksızlık yapması çok kötüm bir iştir. Rüşvet, bir hakkı araştırmak, bir işi yapmak için de alınmaz. Bu zaten memurun görevidir. Rüşvetin Kısımları Rüşvet dört kısımda ele alınır: 1- Memur, hâkim veya idareci olabilmek için verilen rüşvet. 2- Hâkimin lehinde hüküm vermesini sağlamak için verilen rüşvet. 3- Bir kimse ile idarecinin arasını düzeltmek karşılığında üccedil; üncü kişiye verilen rüşvet. Burada rüşvet ya idareciden gelecek bir zararı önlemek veya meşru bir menfaat elde etmek istemektir. 4- Bir kimsenin malına ve canına bir zarar vereceğinden korktuğu kişiye verdiği rüşvet. Rüşvet alan bir kimse almış olduğu mala dinen sahip olamaz; onu geri vermesi gerekir. Bir kimsenin dinine gelecek bir zararı önlemek için rüşvet vermesi bir

verde görüldüğüne ve bir gün mutlaka hesaba çekileceğine inanan insanların hayatlarında bu tür olumsuz davranışlara rastlanmaz. Fert ve toplum olarak, bu kadar zararları olan rüşvetin yaşadığımız toplumda yaygınlaşmaması için elimizden geleni yapalım. Dünya malının dünyada kalacağını, insanın alın teriyle kazandığının daha bereketli ve değerli olduğunu unutmayalım. Ne mutlu, kısa dünya hayatının basit çıklararı için hakkından başkasını istemeyen, rızkını helal yoldan temin eden, rüşvet çamuruna düşmeyen erdemli Müslümanlara!

 [1] Ahlâk Lügatçesi, Ö. N. Bilmen. [2] Bakara sûresi, 2/188. [3] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 14/88. [4] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 14/89. [5] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:7/395-396. [6] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/362. [7] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/426. [8] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/240-241. [9] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/240-241. [10] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:7/395-396. [11] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/240-241. [12] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/240-241. [13] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:7/403-404. [14] Bakara sûresi, 2/188 [15] Nisa sûresi, 4/29 [16] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 14/88. [17] İbn Abidin, IV, 303, vd., V, 272 [18] İbn Âbidîn, VI/423-24

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)